

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૨૬૨૭/૧૯૯૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. બાલિયા અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.આર. દવે

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
૨. રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩. શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪. શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	

પ. શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?	
---	--

=====

દર્શન ટેક્સટાઇલ્સ

વિરુદ્ધ

જોઇન્ટ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ (એસેસમેન્ટ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર તરફે શ્રી એસ.એન. સોપરકર

સામાવાળા નં. ૧ તરફે શ્રી મનીષ આર. ભટ્ટ

=====

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. બાલિયા અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.આર. દવે

ચુકાદાની તારીખ: ૦૩/૦૫/૧૯૯૯

મૌખિક ચુકાદો

રૂલ. સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રૂલની બજવાણી જતી કરવામાં આવે છે. સુનાવણી કરવામાં આવી.

આ સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન વિશિષ્ટ તથ્યો અને સંજોગોમાં ઉદ્ભવી છે. અરજદાર એક નોંધાયેલ પેઢી છે અને ધ ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલ પેઢી તરીકે આકારણીને પાત્ર એકમ છે. આકારણી વર્ષ ૧૯૮૬-૮૭ માટે ૩૧.૩.૮૯ ના રોજ આકારણી અધિકારી દ્વારા અરજદારની રૂ. ૬૯,૮૬,૨૦૦/- ની આવક પર આકારણી કરવામાં આવી હતી, જેમાં ધ ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૪૩બી હેઠળ ન ચૂકવાયેલી એક્સાઇઝ ડ્યુટી તરીકે રૂ. ૩૬,૪૩,૫૮૪/- ની રકમનો ઉમેરો સામેલ હતો. આ ઉમેરો અને કલમ ૪૩બી હેઠળ તેની અનુગામી કાર્યવાહી આ કેસમાં વિવાદનો વિષય છે. કરદાતાનો એવો કેસ હતો કે તેઓ એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવા જવાબદાર નથી, પરંતુ સિસ્ટર કન્સર્ન મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઇલ્સ એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવા જવાબદાર હતી તેથી તેમના કેસમાં કલમ ૪૩બી લાગુ પડતી નહોતી અને કોઈપણ સંજોગોમાં તેમણે સદર ઉમા ટેક્સટાઇલ્સને આ રકમ ચૂકવી દીધી છે, જે સરકારને ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર હતી અને તેથી તેમણે પોતાની જવાબદારી અદા કરી દીધી છે.

સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) સમક્ષની અપીલમાં તારીખ ૨૮.૧૨.૧૯૮૯ ના તેમના હુકમ દ્વારા કરદાતાનો આ દાવો માન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો. સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) સમક્ષ મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઇલ્સ દ્વારા એક પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેણે દર્શન ટેક્સટાઇલ્સ પાસેથી રકમ વસૂલ કરી હતી અને નિયત તારીખ પહેલાં વિભાગને ચૂકવી દીધી હતી. સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) એ ઉપરોક્ત હકીકતની નોંધ લેવા ઉપરાંત એવું

પણ શોધી કાઢ્યું હતું કે એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની જવાબદારી કરદાતા પેઢીની નહોતી, પરંતુ મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલ્સની જવાબદારી હતી, જે ઉત્પાદન/પ્રોસેસિંગ કરી રહી હતી. તેથી તેમણે ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટી તરીકે વર્ણવેલી રકમનો ઉમેરો રદ કર્યો હતો.

કરદાતાને આપવામાં આવેલી આ રાહત તેમજ અગાઉના વર્ષ દરમિયાન કરેલી પરંતુ ચાલુ વર્ષમાં હિસાબમાં દર્શાવેલી ખરીદીના કારણે કરાયેલા ઉમેરા તેમજ કલમ ૩૨(૧એ) હેઠળ ઘસારાના કરદાતાના દાવા સાથે સંબંધિત અન્ય બે રાહતોના સંદર્ભમાં મહેસૂલે ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ કરી હતી. કરદાતા સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) સમક્ષ જેટલા અંશે અસફળ રહ્યા હતા તેટલા અંશે તેમણે પણ ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ કરી હતી. તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૪ ના પોતાના હુકમ દ્વારા, કરદાતાની અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. વિભાગની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી હતી, અને કેટલાક મુદ્દાઓનો નવેસરથી નિર્ણય કરવા માટે કેસ આકારણી અધિકારીને પરત મોકલવામાં આવ્યો હતો. અગાઉના સંબંધિત આકારણી વર્ષ ૧૯૮૫-૮૬ માં થયેલી ખરીદીના ઉમેરા સામે કરદાતાને મળેલી રાહત અને કલમ ૩૨(૧એ) હેઠળ ઘસારાના દાવાના સંદર્ભમાં બાબત નવેસરથી (ડી નોવો) નક્કી કરવા માટે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરને પરત મોકલવામાં આવી હતી. કલમ ૪૩બી હેઠળની દલીલ પર ટ્રિબ્યુનલનો એવો મત હતો કે સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) એ પોતાની સમક્ષ પ્રથમ વખત રજૂ કરાયેલા ઉમા ટેક્સટાઈલ્સને ચૂકવણીના પુરાવા

પર કાર્યવાહી કરવી જોઈતી નહોતી અને ઉમેરો પુનઃસ્થાપિત કર્યો હતો. જોકે, ત્રણ તારણો નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યા હતા:

(૧) ૧૯૮૫-૮૬ ને સંબંધિત પાછલા વર્ષમાં થયેલી ખરીદી રદ કરવા બાબતે, ટ્રિબ્યુનલે જણાવ્યું હતું:

"સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અમે આ બાબત ઈન્કમ ટેક્સ ઓફિસરની ફાઇલ પર પુનઃસ્થાપિત કરવી યોગ્ય માનીએ છીએ."

(૨) ન ચૂકવાયેલી એક્સાઇઝ ડ્યુટી પેટે થયેલા ઉમેરા બાબતે ટ્રિબ્યુનલનો હુકમ નીચે મુજબ વંચાયો હતો:

"અમે તે મુજબ તેમના તારણને ઉલટાવીએ છીએ અને ઈન્કમ ટેક્સ ઓફિસરના તારણને પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ"

(૩) કલમ ૩૨(૧એ) હેઠળ ઘસારાને લગતા પ્રશ્ન બાબતે હુકમ નીચે મુજબ વંચાયો હતો:

"મુદ્દો પણ ઈન્કમ ટેક્સ ઓફિસરની ફાઇલ પર પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે"

એવું જણાય છે કે ત્રણેય તારણોમાં 'પુનઃસ્થાપિત' શબ્દના ઉપયોગના કારણે, કરદાતા તેમજ ઈન્કમ ટેક્સ ઓફિસર એવી ભૂલમાં રહ્યા હતા કે

ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તમામ પ્રશ્નો નવેસરથી તારણ નક્કી કરવા માટે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરને પરત મોકલવામાં આવ્યા છે.

આકારણી અધિકારીએ ૭.૨.૯૫ ના રોજ ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ, અમદાવાદ દ્વારા રદ કરાયેલ આકારણી વર્ષ ૧૯૮૬-૮૭ માટેની પુનઃઆકારણી કાર્યવાહીની સુનાવણીની નોટિસ જારી કરી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે વિદ્વાન ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ, અમદાવાદ બેંચ 'એ' એ કરદાતાને પૂરતી તક આપ્યા પછી નવી આકારણી કરવાના નિર્દેશ સાથે આકારણી હુકમ રદ કર્યો છે. તેમણે અન્ય બાબતોની સાથે કરદાતાને રૂ. ૩૬,૪૩,૫૮૪/- ની ન ચૂકવાયેલી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી અંગે પણ પોતાનો કેસ રજૂ કરવા જણાવ્યું હતું. કરદાતાએ પોતાની રજૂઆતો કરી જેના આધારે ૧૮.૧૨.૧૯૯૫ ના રોજ કલમ ૨૫૦ સાથે વંચાતી કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળ નવો હુકમ ઘડવામાં આવ્યો હતો, અને તેમણે નીચેના શબ્દોમાં પોતાનું તારણ નોંધ્યું હતું:

"મેં રજૂઆતો તેમજ આકારણી વર્ષ ૧૯૮૬-૮૭ માટે મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલના આકારણી હુકમની નકલનું અવલોકન કર્યું છે અને જોયું છે કે મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલના કેસમાં આકારણી અધિકારીએ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝની જવાબદારી વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરી છે. તેમણે એવી પણ ચર્ચા કરી છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ સત્તાવાળાઓએ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રુલ્સ, ૧૯૪૪ ના રુલ ૧૭૩ એન હેઠળ પરવાનગી આપી છે કે મેસર્સ દર્શન ટેક્સટાઈલ નામની કરદાતા પેઢી મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલને

આપવામાં આવેલા લાયસન્સ હેઠળ એ શરતે કામ કરી રહી છે કે આવા માલ/જોબ વર્કની એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની જવાબદારી સંપૂર્ણપણે મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલ પર રહેશે. આ આધારે ઉમા ટેક્સટાઈલના કેસમાં ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટી અંગે ઉમેરો કરવામાં આવ્યો હતો. મેસર્સ દર્શન ટેક્સટાઈલ નામની કરદાતા પેઢીના પ્રોસેસ કરાયેલા કાપડ પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી અંગેની જવાબદારી મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલ પર રહેતી હોવાથી અને વિચારણા હેઠળના વર્ષમાં મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલના કેસમાં કલમ ૪૩બી હેઠળ પહેલેથી જ પગલાં લેવામાં આવ્યા હોવાથી, તેથી કરદાતાના કેસમાં વધુ ઉમેરો કરી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, કરદાતા પેઢીના કેસમાં રૂ. ૩૬,૪૩,૫૮૪/- નો કરાયેલ ઉમેરો કરવામાં આવતો નથી."

૧૯૯૮ માં કોઈ સમયે, કરદાતાએ એ ભૂલનો અહેસાસ થતાં કે ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલે વાસ્તવમાં ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટી સંબંધિત મુદ્દો રીમાન્ડ કર્યો નહોતો પરંતુ સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) ના તારણને ઉલટાવ્યું હતું અને વિવાદિત રકમના સંદર્ભમાં કરદાતાના દાવા સંબંધિત બે પરસ્પર વિરોધી હુકમો અસ્તિત્વમાં છે, તેમણે ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૪ ના હુકમની ભૂલ સુધારણા માટે અરજ કરી હતી જેને ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૮ ના પોતાના હુકમ દ્વારા ફગાવી દીધી હતી, જેના અનુસંધાનમાં હવે આકારણી અધિકારીએ આકારણી વર્ષ ૧૯૮૬-૮૭ ની

આકારણીમાં સદર ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટીની રકમનો ઉમેરો કરવા માટે કલમ ૧૫૪ હેઠળ નોટિસ જારી કરી છે.

આ સંજોગોમાં, તારીખ ૧૫.૨.૯૯ ની કલમ ૧૫૪ હેઠળની નોટિસ અને તારીખ ૩૦.૧૧.૯૮ ના ૨૫૪(૨) હેઠળના ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલના હુકમને પડકારવા ઉપરાંત, અરજદાર ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૪ ના હુકમને પડકારે છે.

સામાન્ય રીતે, તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૪ ના હુકમ સામેનો પડકાર વિલંબિત છે અને કથિત ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટી પેટે થયેલા ઉમેરાને કાયમ રાખવા અંગેના તારણને પડકારવા માટે કરદાતા પાસે વૈકલ્પિક ઉપાય પણ ઉપલબ્ધ હતો. જોકે ઉપર નોંધેલા તથ્યો અને સંજોગોની પૃષ્ઠભૂમિમાં અમારો એવો મત છે કે તે એક એવો કેસ જણાય છે કે જ્યાં ત્રણેય તારણોના સંદર્ભમાં 'પુનઃસ્થાપિત' શબ્દના ઉપયોગના કારણે આકારણી અધિકારી તેમજ કરદાતા એવી ભૂલમાં કામ કરી રહ્યા હતા કે વિભાગીય અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી હોવાથી જેને ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરની ફાઇલ પર પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી તે પુનઃસ્થાપના મહેસૂલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં સંપૂર્ણ હતી અને માત્ર બે મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં જ નહોતી. તે ભૂલ પર કામ કરીને છેક ૧૯૯૫ માં આગળની કાર્યવાહી થઈ હતી જે અરજદારની તરફેણમાં પરિણમી હતી. દેખીતી રીતે રેકૉર્ડ પર અસ્તિત્વમાં રહેલા પરસ્પર અસંગત તારણો, એક ઉપરી ટ્રિબ્યુનલનું અને બીજું નીચલી ટ્રિબ્યુનલનું,

કરદાતાને પ્રતિકૂળ અસર કરતા હોવાનું સમજાતાં, તેમણે રાહત મેળવવા માટે સૌપ્રથમ ટ્રિબ્યુનલનો આશરો લીધેલ. નિષ્ફળ જતાં, કરદાતાએ તેની અસાધારણ હકુમતનો ઉપયોગ કરાવવા માટે આ કોર્ટનો આશરો લીધેલ છે.

તથ્યો અને સંજોગોમાં, અમારો એવો મત છે કે પડકાર હેઠળનો હુકમ ૧૯૯૪ નો હોવા છતાં અને સંબંધિત સમયે વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોવા છતાં, આ એક યોગ્ય કેસ છે જેમાં ન્યાયના હિતમાં જરૂરી છે કે અમે હસ્તક્ષેપ કરવા અને ગુણદોષ પર મુદ્દાની તપાસ કરવા માટે અસાધારણ હકુમતનો ઉપયોગ કરીએ.

અધિનિયમની કલમ ૪૩બી હેઠળ ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટી પેટે થયેલા ઉમેરા અંગે સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) ના તારણને ઉલટાવતા ટ્રિબ્યુનલના તારણને જ્યાં સુધી રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, સુધારણા કાર્યવાહીનો આશરો લઈને ટ્રિબ્યુનલના નિર્દેશના અનુસંધાનમાં થયેલી આકારણીને તે હુકમ સાથે સુસંગત બનાવવાના હેતુ માટે કલમ ૧૫૪ હેઠળ નોટિસ જારી કરવામાં ઈન્કમ ટેક્સ ઓફિસર વાજબી હતા તેવું આ તબક્કે ઠરાવવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી.

આમ મુખ્ય દલીલ પ્રસ્નાધીન ન ચૂકવાયેલી એક્સાઈઝ ડ્યુટીના સંદર્ભમાં કરદાતાને કલમ ૪૩બી ની પ્રયોજ્યતાની કાયદેસરતા વિશે રહે છે. આ બાબત કરદાતા એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવા જવાબદાર હતા કે નહીં તે તારણ પર આધારિત હોવી જોઈએ. આ બાબત સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) ના તે તારણની

તપાસ કરવાની માંગ કરે છે કે કરદાતા એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવા જવાબદાર નહોતા, જે કપાત માટેના કરદાતાના દાવા પર સીધી અસર ધરાવે છે.

જોકે, તારીખ ૩૦.૧૧.૯૪ ના ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલના હુકમ પર વિચાર કરતી વખતે અમે નોંધીએ છીએ કે ટ્રિબ્યુનલે એ હકીકતની નોંધ લીધી છે કે સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) સમક્ષ પ્રથમ વખત રજૂ કરાયેલ ઉમા ટેક્સટાઇલ્સ દ્વારા સરકારને એક્સાઇઝ ડ્યુટીની વાસ્તવિક ચૂકવણીનો પુરાવો વિશ્વસનીય નહોતો, ત્યારે તે મુખ્ય આધારની નોંધ લેવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે જે કેન્દ્ર સરકારને એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની જવાબદારી કરદાતાની નહોતી પરંતુ ઉમા ટેક્સટાઇલ્સની હતી અને તેથી કલમ ૪૩બી ની જોગવાઈઓ અરજદારના કેસમાં લાગુ પડશે નહીં તેવી કરદાતાની દલીલ સ્વીકારવામાં સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) સમક્ષ મહત્વપૂર્ણ સાબિત થયો હતો.

સંબંધિત આકારણી વર્ષ દરમિયાન કલમ ૪૩બી નો જે સંબંધિત ભાગ અમલમાં હતો તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"કલમ ૪૩બી. આ અધિનિયમની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત હોવા છતાં, તે સમયે અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા હેઠળ કર, ડ્યુટી, સેસ અથવા ફી ના રૂપમાં, ગમે તે નામથી ઓળખાતી હોય, કરદાતા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમના સંદર્ભમાં આ અધિનિયમ હેઠળ અન્યથા માન્ય કપાત (કરદાતા દ્વારા નિયમિતપણે અપનાવવામાં આવતી હિસાબી પદ્ધતિ

અનુસાર જે પાછલા વર્ષમાં આવી રકમ ચૂકવવાની જવાબદારી ઊભી થઈ હોય તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના) માત્ર તે પાછલા વર્ષની કલમ ૨૮ માં ઉલ્લેખિત આવકની ગણતરીમાં જ માન્ય કરવામાં આવશે જેમાં આવી રકમ વાસ્તવમાં તેના દ્વારા ચૂકવવામાં આવે છે."

ઉપરોક્ત કલમનું અવલોકન દર્શાવે છે કે તે કર પેટે કરદાતા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમનું નિયમન કરે છે એટલે કે કરદાતા સંબંધિત કાયદા હેઠળ કરની જવાબદારીને પાત્ર હોવો જોઈએ કે જેના સંદર્ભમાં કરદાતા દ્વારા કપાતનો દાવો કરવામાં આવ્યો છે. જો કરદાતા પોતે આવો કર ચૂકવવા જવાબદાર ન હોય, તો સંબંધિત કાયદા હેઠળ આવી જવાબદારી માટે જેને જવાબદાર બનાવવામાં આવ્યો હોય તેવી વ્યક્તિને વળતર આપવા તેઓ જવાબદાર છે તેવી હકીકત, આ જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે નહીં. આવા સંજોગોમાં સરકારને લેણી નીકળતી રકમ પ્રશ્નાધીન કરદાતા પાસેથી બાકી કર નથી, પરંતુ જે વ્યક્તિ આવા કરનો વિષય છે તેની પાસેથી બાકી કર છે. એક કસોટી એ છે કે શું આવી રકમ સંબંધિત કાયદા હેઠળ કપાતનો દાવો કરનાર કરદાતા પાસેથી, તેને એવી વ્યક્તિ ગણીને કે જેની પાસેથી આવો કર ચૂકવવાપાત્ર છે, કર તરીકે વસૂલવાપાત્ર છે કે કેમ. જો કરદાતા સંબંધિત કર કાયદા હેઠળ જવાબદાર વ્યક્તિ ન હોય, પરંતુ તે પોતાની ખરીદ કિંમતના ભાગ રૂપે જવાબદારી વહોરે છે, ભલે તે કર તરીકે અલગથી દર્શાવવામાં આવી હોય, તો તે તેનો વ્યાપારિક ખર્ચ બને છે જેને તેના દ્વારા નિયમિતપણે અપનાવવામાં આવતી હિસાબી પદ્ધતિના આધારે ગણવાપાત્ર રહે છે.

આવો કર ચૂકવવા જવાબદાર વ્યક્તિ પોતાની ફરજ બજાવવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે તે માત્ર કારણસર કરદાતા ખર્ચના રૂપમાં જે રકમ વહોરે છે તે રકમની કપાતનો ઇનકાર કરવા માટે કલમ ૪૩બી નો આશરો લઈ શકાય નહીં. સામાન્ય રીતે, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ હેઠળ એક્સાઈઝ ડ્યુટી એવી વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર હોય છે કે જે ઉત્પાદક હોય અથવા ઉત્પાદન સમાન પ્રક્રિયા કરનાર હોય અને રાજ્યને આવી ડ્યુટી ચૂકવવા માટે તેને જવાબદાર બનાવવામાં આવે છે. અમે ઉપર નોંધ્યું છે કે સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) એ પોતાના હુકમમાં શોધી કાઢ્યું હતું કે હાલના કેસમાં સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ચૂકવવાની જવાબદારી ઉમા ટેક્સટાઈલ્સની હતી અને કરદાતાની નહોતી. અમે ઉપર એ પણ નોંધ્યું છે કે ટ્રિબ્યુનલે ઉમા ટેક્સટાઈલ્સ દ્વારા સરકારને ચૂકવણી કરીને તે જવાબદારી અદા કરવાના તથ્યલક્ષી પાસાની નોંધ લીધી છે અને પોતાનો અભિપ્રાય રચ્યો છે તેમ છતાં, તેણે એ પ્રશ્નની બિલકુલ તપાસ કરી નથી કે શું હાલના અરજદાર એવા કરદાતા હતા કે જેમના દ્વારા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ હેઠળ આવી એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર હતી. તેમજ તેણે ઉમા ટેક્સટાઈલ્સને આવી રકમની ચૂકવણીની આ હકીકતને ખોટી પણ ઠરાવી નથી. આ હદ સુધી હુકમ સ્પષ્ટપણે ભૂલથી દૂષિત છે કારણ કે સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) દ્વારા તેવું શોધવામાં આવ્યું હતું. વળી, તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૯૫ ના આકારણી હુકમના અંશ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ આકારણી અધિકારી દ્વારા શોધવામાં આવ્યું છે કે મેસર્સ ઉમા ટેક્સટાઈલ્સની તરફેણમાં લાયસન્સ હેઠળ કરદાતાના કાપડના પ્રોસેસિંગ પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી અંગેની જવાબદારી ઉમા ટેક્સટાઈલ્સની હતી અને વિચારણા

હેઠળના વર્ષમાં સદર ઉમા ટેક્સટાઈલ્સના કેસમાં કલમ ૪૭બી હેઠળ પહેલેથી જ પગલાં લેવામાં આવ્યા છે. આવું તારણ કરતાં કલમ ૪૩બી ને ધ્યાનમાં લીધા વિના કપાતના પોતાના દાવાની તપાસ કરાવવા હકદાર બનાવશે. આ પાસાએ કાયદા અને હકીકતનો મિશ્ર પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો છે કારણ કે તેમાં હકીકતના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવાની પણ જરૂર હતી તેમજ અમારા મતે ટ્રિબ્યુનલે તપાસ માટે આ મુદ્દો પણ ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરને રીમાન્ડ કરવો જોઈતો હતો. તેમ ન કરીને ટ્રિબ્યુનલે સ્પષ્ટપણે ભૂલ કરી છે. આ ભૂલ સ્પષ્ટ હોવાથી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કલમ ૨૫૪(૨) હેઠળની પોતાની હકુમતનો ઉપયોગ કરીને પણ સુધારી શકાઈ હોત.

અમે તે મુજબ આ પિટિશન મંજૂર કરીએ છીએ અને તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૪ ના ટ્રિબ્યુનલના હુકમને તે હદ સુધી રદ કરીએ છીએ જ્યાં સુધી તે સી.આઈ.ટી. (અપીલ્સ) ના તારણને ઉલટાવે છે અને ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ હેઠળ ઉદ્ભવતા ગ્રાઉન્ડ નં. ૨ પર કલમ ૪૩બી નો આશરો લઈને કરતાના દાવાને નકારી કાઢતા ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરના તારણને પુનઃસ્થાપિત કરે છે અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર કાયદા અનુસાર આ મુદ્દાની પણ તપાસ કરે.

અમે જોઈએ છીએ કે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરની અપીલમાં ઇન્કમ ટેક્સ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તપાસવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓની ફરીથી તપાસ કરવાના નિર્દેશ તરીકે ગણીને વાસ્તવમાં તે મુદ્દાની

તપાસ કરી છે અને ૧૯૯૫ માં પોતાના તારણ પર પહોંચ્યા છે જેને ત્યારથી કોઈના દ્વારા પડકારવામાં આવ્યું નથી, તેથી અમે તે તારણની કાયદેસરતાની વધુ તપાસ કરતા નથી, અને કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ ઉપાયો મેળવવાના પક્ષકારોના અધિકારોને આધીન રહીને, ઉપર સુધારેલા ટ્રિબ્યુનલના હુકમના પરિણામ સ્વરૂપે તેને રેકૉર્ડ પર રહેવા દઈએ છીએ.

તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૪ ના ટ્રિબ્યુનલના હુકમ સંબંધિત અમારા નિર્ણયના પરિણામે, તે તારણના આધારે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર દ્વારા જારી કરાયેલી કલમ ૧૫૪ હેઠળની નોટિસ પણ ટકી શકે નહીં. તેથી તે પણ રદબાતલ કરવામાં આવે છે.

સર્ટિઓરારીની રિટ જારી કરીને ટ્રિબ્યુનલના હુકમમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હોવાથી, ભૂલ સુધારણા અરજી પર તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૯૮ ના ટ્રિબ્યુનલના હુકમના સંદર્ભમાં આગળની તપાસ કે નિર્દેશ માત્ર તાત્વિક બની જાય છે, અમે તેને ત્યાં જ છોડીએ છીએ.

પિટિશન તે મુજબ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને રૂલ ઉપર મુજબ એવ્સોલ્યુટ કરવામાં આવે છે.

આ સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશનમાં ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ રહેશે નહીં.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.